

De positie van de vrouw in een bijbelse gemeente

De positie van de vrouw in een bijbelse gemeente is een onderwerp geworden waardoor gemeenten dreigen te scheuren, gemeentevergaderingen uit de hand lopen, mensen gekwetst worden of het gevoel hebben dat fundamentele geloofswaarden worden aangetast. Het probleem wordt nog verder aangescherpt wanneer beantwoording van bepaalde vragen in verband met dit onderwerp toetssteen wordt van trouw zijn aan de bijbel en bijbels geloven.

Het blijkt steeds weer, dat de vraag naar de plaats en taak van de vrouw in de gemeente de vraag naar de vrouw in het ambt is, ook in gemeenten die niet traditioneel kerkelijk of hiërarchisch gestructureerd zijn.

In de praktijk ontkomt geen enkele kerk of geloofsgemeenschap (hoe men zichzelf ook voorstelt) aan een bijbelse bezinning op de positie van de vrouw in een geloofsgemeenschap die op welke wijze dan ook zich oriënteert op de bijbel. Ik richt mij echter vooral tot Baptistengemeenten. De geschiedenis en de traditie van Baptistengemeenten laat zien dat Baptistengemeenten bijbelgemeenten willen zijn. De eerste vraag voor Baptisten is altijd geweest: "Wat zegt de bijbel?". We vragen dan ook naar de taak en plaats van de vrouw in bijbels gemeentelven. We gaan uit van het volstreekte gezag van de Heilige Schrift. Tegelijk moet daarbij opgemerkt worden dat we niet uit kunnen gaan van een blauwdruk van bijbels gemeentelven. Het volk van God in het Oude Testament en het Nieuwe Testament, als de vergaderde gemeente,

vertoont een veelheid van vormen, die elkaar echter eerder aanvullen dan tegenspreken.

Is er een bijbels ambt?

Omdat telkens weer blijkt dat de positie van de vrouw in de gemeente in feite de vraag is naar de betekenis van het ambt in de gemeente willen we eerst enkele opmerkingen maken over dit thema.

Over het algemeen worden als ambten in het Oude Testament de drie "ambten" van koning, priester en profeet aangemerkt. Het Oude Testament kent echter het woord, dat in onze vertaling met ambt wordt vertaald, in deze vorm niet. Meestal heeft het woord dat wij met "ambt" vertalen de algemene betekenis van taak of bediening. Van het zogenaamde koningsambt moet zelfs opgemerkt worden, dat het niet door God is gewild. We kunnen dat opmaken uit 1 Sam. 8. Zo kunnen we ook moeilijk spreken van een profetenambt. Wel heeft de profeet een bijzondere bediening in Israël en soms wordt hij ook in deze bediening gesteld, zoals bijvoorbeeld Elisa (1 Kon.19:19-21; 2 Kon.2:10). Het priesterschap in Israël heeft misschien nog de meeste eigenschappen van een ambt zoals wij dat kennen in de traditionele kerken. Het priesterschap krijgt echter in het Nieuwe Testament een geheel nieuwe en eigen betekenis. De brief aan de Hebreëen maakt duidelijk dat het Levitische priesterschap van het Oude Testament is beëindigd. Daar komt voor in de plaats het priesterschap naar de "ordering van Melchizedek". Zo is Jezus "priester in eeuwigheid" (Hebr.7:15-17), en zijn de volgelingen van Jezus een "koninklijk priesterschap" (1 Petrus 2:9). De eretitel van koning

en priester wordt niet aan enkelingen gegeven, maar geldt de gehele gemeente.

Waar we in het Oude Testament nauwelijks voorbeelden vinden van wat wij verstaan onder het begrip ambt, geeft het Nieuwe Testament nieuwe inhoud aan het begrip diakonia wanneer het gaat over bepaalde taken en bedieningen in een bijbelse gemeente. Ook in het Nieuwe Testament komt het woord ambt niet voor, al komen we in vertalingen het woord wel tegen. Het gaat bijvoorbeeld in 1 Tim.3:1 niet om een ambt maar om een taak of bediening. De Elberfelder-vertaling luidt "Aufseherdienst". En dan gaat het hier nog veel meer om het omzien naar elkaar dan over opzicht hebben over elkaar. Het Nieuwe Testament kiest voor het woord diakonia en dat heeft nooit betrekking op een kerkelijk ambt of kerkelijke ambtsdragers en roept geen enkele associatie op met welke vorm van overheersing, macht, overheid, heerschappij dan ook. De predikant op de kansel heeft echter een inhoud en betekenis gekregen die moeilijk terug te vinden zijn in wat het Nieuwe Testament ons bericht over de gemeente en de bediening (diakonia) van het Woord.

Het is moeilijk voor te stellen dat het huidige begrip kerk samenvalt met een bijbelse gemeente. Kerkdiensten worden wel aangekondigd als "Dienst des Woords" en dat geeft aan welk een belangrijke plaats de verkondiging inneemt in de samenkomst van de gemeente. De centrale plaats van de kansel stelt de preek en de predikant centraal. De bediening (diakonia) van het Woord is echter afhankelijk geworden van het ambt van predikant en is het privilege geworden van ambtsdragers. Het is de vraag of het kerkelijke ambt van herder en leraar zo nauw verbonden moet worden aan de protestantse opvatting

van dienst des Woords. De vraag die wij hier stellen is of ons beeld van de predikant en de kansel wel in overeenstemming is met bijbelse gegevens. Als verkondiger van het evangelie en als pastor van de gemeente is de predikant tot zegen van de gemeente en daarbuiten. Maar wij moeten daarbij niet uit het oog verliezen dat "voor een nuchtere beoordeling van de bijbelse gegevens, die van belang zijn voor een visie op het ambt van predikant, het noodzakelijk is te bedenken hoezeer juist dit ambt een tijd- en cultuurgebonden karakter draagt. Men kan gevoelig zeggen, dat de predikant een echt cultuurhistorisch fenomeen is. Hij behoort allereerst tot de westerse wereld en dan bijzonder tot de protestantse sector van die wereld. We zullen ons daarom opnieuw moeten bezinnen op de bijbelse achtergronden".

De bijbelse bediening van het Woord is niet afhankelijk van, en wordt niet gekoppeld aan redenaarstalent of ambt. Bijbels gezag en autoriteit is niet gebonden aan de status van de ambtsdrager, maar aan de Waarheid die aan het licht komt in de gewetens van mensen. We kunnen niet dogmatisch over het ambt en de kerk als instituut spreken. In het Nieuwe Testament wordt geen onderscheid gemaakt tussen geestelijken en leken, maar ook niet tussen ambtsdragers en gelovigen. Als er al gesproken wordt over iets dat we met "ambt" zouden willen aanduiden dan geldt het de gehele gemeente en niet enkele leden van de gemeente.

De algemene uitdrukking in het Nieuwe Testament voor wat wij ambt noemen, alzo de taak van bepaalde leden van de gemeente in die gemeente, is bijna altijd "diakonia", bediening. Het ons bekende

woord "diakonie" (of diaken) beantwoordt niet aan het nieuwtestamentische begrip diakonia. Diakonia is een woord dat niet verbonden wordt met een bijzondere waardigheid of functie.

De bedieningen in de gemeente dragen het kenmerk van genadegave. Deze gaven vinden erkenning in de gemeente, waardoor broeders en zusters met "gezag" hun werk in en voor de gemeente verrichten. Deze bedieningen of genadegaven zijn even gevarieerd als veelvuldig. Er zijn wel meer dan vijftig mogelijkheden waar te nemen in het nieuwtestamentische gemeentelven. Er bestaat geen verschil van mening over het vervullen van deze bedieningen door broeders of door zusters. De meningen zijn echter verdeeld als het gaat over "gezaghebbende" functies als "besturen" en "leren". Predikanten, ouderlingen en diakonen hebben een leeropdracht of/een besturende taak. Er zijn gemeenten die deze taken voorbehouden hebben aan mannelijke leden van de gemeente; alleen mannen kunnen tot deze bedieningen geroepen worden of deze genadegaven ontvangen. Meestal wordt het echter niet zo onder woorden gebracht. Er wordt dan over "ambt" gesproken en zo ontstaat ook de uitdrukking "de vrouw in het ambt". Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat er dan geen sprake is van een bijbels woordgebruik.

De vraag is of iemand kan uitgesloten worden, van welke bediening of genadegave dan ook, op grond van ras, kleur, geslacht of geaardheid. We beperken ons hier tot de vraag naar de positie van de vrouw, en de taken en bedieningen die zij verricht in de bijbelse berichtgeving.

De positie van vrouwen in de bijbel

Voordat we ingaan op de vraag of bepaalde taken in de gemeente alleen voor mannen bedoeld zijn is het belangrijk na te gaan in de bijbel of er voorbeelden te vinden zijn van vrouwen die met name die taken verrichten die in sommige gemeenten voorbehouden zijn aan mannen. Zijn er in de bijbel voorbeelden te vinden van vrouwen die leiding geven en/of leren en onderwijzen?

Mirjam

De eerste vrouw die zowel een leidinggevende positie inneemt als ook het Woord bedient (profeteert) is Mirjam de zuster van Mozes. De profeet Micha spreekt over de drie leidinggevende personen: Mozes, Aäron en Mirjam. Onder hun leiding trok het volk Israël uit Egypte: Ik zond voor u heen Mozes, Aäron en Mirjam, zo luidt het Woord des Heren (Micha 6:4). Mirjam kende de begrippen als carrière maken, feminisme en vrouw in het ambt niet. Als Mozes het volk Israël uit Egypte leidt wordt hij echter geassisteerd door zijn broer Aäron, de hogepriester en zijn zuster Mirjam, de profetes. Ze is niet zonder meer zijn zuster die meetrekt; ze is zijn medewerkster, die leiding geeft en verantwoordelijkheid draagt. Mirjam is de eerste vrouwelijke profetes. Ze geeft de boodschap van God door aan het volk, staat in de profetische bediening van het Woord. Mirjam is een geboren leidster en ze wordt door God in één adem genoemd met de twee grote mannelijke leiders. Evenals Mozes en Aäron heeft ook zij op bepaalde momenten gefaald en draagt daarvan de

gevolgen, evenals de mannelijke leiders. U vindt haar verhaal in Ex.15:19-21 en Num.12:1-15.

Debora

Het verhaal van Debora is te vinden in Richteren 4. De profetes Debora richtte destijds Israël. Het was de hoogste leidende positie in die tijd bij het volk Israël. Ze hield zittingen, deed rechterlijke uitspraken en bezat autoriteit, kortom ze was een leidster van het volk van God. Haar getuigenis vinden we in het volgende hoofdstuk, waarvan de slotzin luidt: "Maar die Hem (God) liefhebben zijn als de opgaande zon in haar kracht". Een vrouw die God liefheeft, Hem dient en zo leiding geeft aan het volk van God.

Hulda

Hulda is een profetes, die haar bediening (anderen zouden hier van ambt spreken) uitoefent naast haar taak als huisvrouw. Behalve Hulda heeft Israël twee mannelijke profeten, Jeremia en Zefanja (Jer.25:3-7; Zefanja 1:1-6). De leiders van het volk gaan echter naar Hulda voor instructies. Dagelijks houdt zij zitting in het nieuwe gedeelte van Jeruzalem om beleidsvragen met mensen te bespreken en hen te onderrichten in de weg des Heren (2 Kron. 34:20-22). Evenals Mirjam en Debora doet zij naast de mannen haar werk - rustig, terzake en waardig. Het is voor de koning van Israël geen probleem dat God spreekt door de bediening van een vrouw. Ook het volk luistert naar de boodschap van Hulda en door haar bediening ontstaan er ingrijpende veranderingen, zowel geestelijk als

sociaal-maatschappelijk. Het leven van een hele gemeente, het volk van God, Israël staat onder haar invloed en leiding. Door haar verkondiging ontstaat een omvangrijk reveil. Ze valt op door haar trouw aan het Woord van God en doortastend leiderschap.

In het Nieuwe Testament vinden we naast uitspraken over de bediening van vrouwen in het algemeen ook voorbeelden van vrouwen die onderricht geven en leidinggevende posities innemen. Vrouwen nemen een eerste plaats in zowel bij de geboorte van Jezus als bij zijn dood en opstanding.

Maria

Natuurlijk Maria, de moeder van Jezus. Doordat in de rooms-katholieke kerk een niet-bijbelse Mariaverering is ontstaan, wordt de belangrijke positie van Maria te weinig onderkend in bijbelse gemeenten. Zij krijgt als vrouw de bijzondere genade de moeder van Jezus te worden (Luk.1:30). Voor deze bijzondere opdracht ontvangt ze de kracht van de Heilige Geest (Luk.1:35). Haar getuigenis is opgenomen in de Heilige Schrift (Luk.1:46-55). In haar wordt het profetische woord vervuld (Matth.1:22). Ze is nadrukkelijk aanwezig op de eerste "gemeentevergadering" (Hand.1:14). Het laatste bijbelboek toont ons hoe belangrijk de positie is van Maria in het Koninkrijk van God (Openb.12:1-6).

Maria Magdalena

De Heilige Geest getuigt zowel bij monde van mannen als vrouwen van de grote daden van God. Bij de

opstanding geeft de opgestane Heer aan Maria Magdalena de opdracht zijn boodschap over te brengen aan de discipelen (Joh.20:17). Maria Magdalena neemt een eerste plaats in onder de volgelingen van Jezus. In het apocriefe evangelie van Petrus wordt ze een "discipel van de Heer" genoemd. Ze had deel aan de diakonia van Jezus. Ze was voortdurend bij het graf van Jezus en met de "andere Maria" was zij ooggetuige van de opening van het graf door een engel des Heren en had zij de eerste ontmoeting met de opgestane Christus (Matth.28:1-10 en Joh.20).

Febe

Febe is niet alleen een zuster in de gemeente van Kenchrae, maar dient deze gemeente als "minister" (Rom. 16:1,2). Het was in de tijd van Paulus niet de gewoonte om de gemeente aan te spreken met "broeders en zusters". Hij spreekt echter in de gemeente over mannen en vrouwen op gelijkwaardige wijze als broeders en zusters.

Febe is echter niet alleen "een" zuster in de gemeente, als zuster dient zij ook de gemeente als diakonos. We moeten hier niet denken aan het ambt van diaken of aan het begrip diakones. Het geeft aan dat zij een bediening heeft in de gemeente en dat zij leiding geeft aan de gemeente. Paulus vraagt erkenning van de gemeente in haar bediening door haar te assisteren. Hij erkent ook zelf, met vele anderen, haar leidende positie. Het nederlandse woord "bijstand" in de vertaling van het NBG is verwarrend omdat reeds eerder in de tekst over bijstaan wordt gesproken en het daar helpen betekent. De bediening van Febe is echter meer dan bijstand verlenen. Het

woord dat hier wordt gebruikt duidt ook op een leidinggevende en gezaghebbende positie in de gemeente en zelfs ten opzichte van Paulus, naar zijn eigen zeggen! U komt dit woord bijvoorbeeld tegen in 1 Tim.5:17 waar het vertaald is met leiding geven. In Rom. 12 wordt gesproken over de gaven in de gemeente en in vers 8 wordt de gave van leiding geven genoemd en ook hier hetzelfde woord als in Rom. 16:2b. In Titus 3:8 en 14 vinden we de vertaling "vooraanstaan" en "voorgaan".

Zowel mannen als vrouwen geven leiding in de gemeente en zijn betrokken bij het onderricht. Paulus beschouwt hen als gelijkwaardige medewerkers en noemt soms zelfs de vrouw voor de man als ze beide deel hebben aan de bediening van het evangelie, zoals bijvoorbeeld bij Prisca of Priscilla en Aquila in Rom.16:3, maar ook in Hand.18:18 en 2 Tim.4:19.

We weten niet wat Johannes in zijn tweede brief precies bedoelt als hij aan de uitverkoren vrouw en haar kinderen schrijft. Het kan zijn dat hij de gemeente op het oog heeft, maar het kan ook dat hij de vrouwelijke voorganger van de kleine huisgemeente iets te zeggen heeft. In ieder geval spreekt hij haar aan als iemand die leiding geeft (kyria).

In Filippenzen 4:3 worden twee vrouwelijke medewerkers genoemd in gelijke orde met de overige (mannelijke) medewerkers. Euodia en Syntyche hadden deel aan de prediking van het evangelie.

In 1 Timotheus 3:11 worden "eveneens vrouwen" genoemd bij wat verwacht mag worden van mensen die leiding geven in de gemeente. In de grondtekst staat niet "hun" vrouwen maar "vrouwen" (in de vertaling van het NBS staat "hun" dan ook tussen haakjes en daarmee

wordt niet alleen een vertaling gegeven maar ook een verklaring). Vrouw kan hier betekenen echtgenote, maar de vrouw in het algemeen is eerder aan te nemen.

Vrouwen hebben zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament leidende functies, ze profeteren en hebben deel aan de prediking van het evangelie. In het Oude Testament komen geen vrouwelijke priesters en koningen voor. In het Nieuwe Testament vormt echter de gehele gemeente, mannen en vrouwen, een heilige priesterschap met koninklijke waardigheid (1 Petrus 2:5,9).

Vrouwen in de navolging van Jezus

De evangelisten, die ons vertellen over het leven van Jezus, laten zonder uitzondering zien, dat Jezus de bijzondere kwaliteiten en de persoonlijkheid van vrouwen weet te waarderen. Maar ook de vrouwen, die Jezus volgen, zijn diep onder de indruk van de persoonlijkheid en prediking van Jezus. Dat is alleen maar denkbaar bij een duidelijk vertrouwen, dat Jezus stelt in de intellectuele en geestelijke capaciteit van vrouwen.

Waardering van de gaven van de vrouw

Als Paulus de gemeente voorhoudt, dat in Christus het onderscheid tussen man en vrouw is opgeheven (Gal.3:28) dan handelt hij in navolging van Christus, die zijn volgelingen leerde dat "al wie doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is, die is mijn broeder en zuster en moeder" (Matth.12:50;Markus 3:35;Lukas 8:21).

Reeds aan het begin van zijn bediening maakt Hij het zowel voor vrouwen als mannen mogelijk discipelen van Hem te zijn, die met Hem optrekken waar Hij ook gaat. Zowel mannen als vrouwen maken deel uit van de gemeenschap van volgelingen van Jezus. Dat was in de tijd van Jezus ongewoon en zo bijzonder dat het revolutionair genoemd kan worden. Er was geen rabbi, die er over zou denken vrouwen op te nemen onder zijn leerlingen.

De uitdrukking voor onderricht ontvangen gaf men in de tijd van het Nieuwe Testament aan met "aan iemands voeten zitten". Paulus ontving onderricht "aan de voeten van Gamaliël" (Hand.22:3). Zo ontvangen ook vrouwen onderricht "aan de voeten van Jezus". We lezen in Lukas 10:39 dat Maria aan de voeten van Jezus is gezeten. Wanneer daar kritiek op komt antwoordt Jezus: Maria heeft het goede deel gekozen, dat van haar niet zal worden weggenomen (:42).

Jezus spreekt positief en waardierend over het geloof van vrouwen (Matth.9:20-22 en 15:21-28). Hun inzicht en beleid zijn soms een voorbeeld voor de discipelen (Matth.26:6-13 en 28:10). Het zijn vrouwen die een boodschap van de Heer ontvangen, die zij moeten doorgeven aan de apostelen (Lukas 24:10 en Matth.28:10). Men kan niet aan de indruk ontkomen, dat vrouwen hier duidelijk meer inzicht en geloof hebben dan de apostelen en zo het richtinggevende woord kunnen spreken in die situatie.

In de gelijkenissen van Jezus komen telkens vrouwen voor. Het is duidelijk dat niet alleen bij de schare die naar Jezus luisterde vele vrouwen waren, maar dat Jezus ook vrouwen persoonlijk onderricht geeft. Het valt zelfs op, dat Hij bij dit onderricht enkele van de meest waardevolle inzichten verschaft over zichzelf

en over zijn Vader. Reeds in het begin van het evangelie wordt het gesprek tussen Jezus en de Samiritaanse vrouw weergegeven. Je zou het een pittig theologisch gesprek kunnen noemen. In ieder geval gaat het over godsdienstige problemen en geloofszaken. De rabbijnen waren er zelfs op tegen dat een man een vrouw op straat groette. Een gesprek was dan al helemaal tegen de gewoonten van die tijd. Maar dat Jezus godsdienstonderricht geeft aan een vrouw, en dan wel zo in het openbaar, dat ging tegen alle regels in.

Dit bijzondere optreden van Jezus is van bijzondere betekenis wanneer we spreken over de bijbelse positie van de vrouw. Jezus doorbreekt de rabbijnse traditie bewust en in Johannes 4, waar deze gebeurtenis is opgetekend, wordt geen enkel bezwaar aangetekend tegen het optreden van de vrouw in het openbaar en mensen tot geloof komen door haar boodschap. De discipelen zijn wel verbaasd over deze scene, maar maken geen kritische opmerkingen (:27).

Jezus stelt de toewijding van vrouwen als voorbeeld. De manier waarop een vrouw haar offerande brengt maakt zo'n indruk op Jezus, dat Hij zijn discipelen erbij roept (Markus 12:41-44). Er wordt tweemaal melding gemaakt dat vrouwen Jezus zalfden (Lukas 7:36-40 en Joh. 12:1-11). Jezus stelt deze aanbidding als voorbeeld voor allen. Hij stelt ook het geloof van vrouwen als voorbeeld (Matth. 15:28; Luk.1:45; Joh.11:27). Vrouwen nemen een bijzondere plaats in in de navolging van Jezus.

Vrouwen in de bediening

Absoluut uniek in de evangeliën is de bediening van vrouwen ten opzichte van de persoon van de Here Jezus Christus. Kort gezegd kunnen we opmerken dat de bediening van Jezus mannen en vrouwen gold, maar dat alleen vrouwen Jezus "dienden". Wanneer er sprake is van bijbelse diakonia in de vier evangeliën in de betekenis van dienstbetoon aan Jezus Christus, dan is het een diakonia van engelen of van vrouwen (Matth.4:11; Mark.1:13; Matth.8:15; Mark. 1:31; Luk. 4:39; 8:3;10:40; Joh. 12:2). Vrouwen volgden Jezus van plaats tot plaats en werden gerekend tot de kring van discipelen.

In de berichtgeving van de kruisiging en de opstanding van de Here Jezus nemen vrouwen een bijzondere plaats in. Ze zijn in de directe omgeving van het kruis en toen het lichaam van Jezus van het kruis werd afgenomen bleven zij in de buurt om te zien waar Jezus begraven werd om daarna specerijen en mirre gereed te maken om het lichaam te zalven (Matth. 27:55; Mark. 15:40; Luk. 23:49, 55 en 56; Joh. 19:25). Vrouwen ontvingen als eersten de boodschap van de opstanding van Jezus Christus en waren ook de eersten die deze boodschap doorgegeven hebben.

Vrouwen nemen een belangrijke plaats in bij de aanvang van de gemeente in Jeruzalem, maar ook bij de verbreiding van het evangelie. Op het Pinksterfeest in Jeruzalem hebben zowel vrouwen als mannen deel aan de uitstorting van de Heilige Geest en zij allen profeteren, hebben deel aan de verkondiging. Evenals in onze tijd vrouwen een belangrijk aandeel hebben in de zendingsarbeid, waren ze ook betrokken bij de evangelie-arbeid waarover het Nieuwe Testament

bericht. Direct na de opstanding van Christus namen vrouwen deel aan wat we kunnen noemen de eerste gemeentevergadering. Zij waren daar niet voor huishoudelijke bezigheden maar om te bidden en er is geen reden om aan te nemen dat ze niet betrokken waren bij de verkiezing van Matthias in de plaats van Judas (Hand.1). Handelingen 5 bericht dat ook vele vrouwen toegevoegd werden aan de gemeente. Ook zij leden onder de vervolging van Saulus (Hand.8:3).

Het evangelie werd door deze mannen en vrouwen, die moesten vluchten vanwege de vervolgingen, verkondigd in vele steden en dorpen. In Samaria lieten vele mannen en vrouwen zich dopen (Hand.8:12) en ontvingen de Heilige Geest evenals de gelovigen in Jeruzalem (:17). Als het evangelie naar Europa komt zijn er duidelijk weer vrouwen bij betrokken. De eerste bekeerlingen waren vrouwen (Hand.16). Men krijgt de indruk uit de berichtgeving in Handelingen dat vrouwen een leidende positie hadden in deze jonge gemeenten en dat deze gemeenten, zeker in het begin, zelfs alleen uit vrouwen bestonden. Waarschijnlijk komen Euodia en Syntyche uit zo'n gemeente in Filippi, die ten huize van Lydia samenkwam. Deze vrouwen namen deel aan de prediking van het evangelie en waren opgenomen in het team van Paulus (Fil.4:2,3). Ook in het vervolg van Handelingen blijkt dat vrouwen een belangrijke rol vervulden bij het ontstaan van gemeenten in diverse plaatsen. In de gemeente van Corinthe leren we Priscilla kennen. Samen met haar man Aquila wordt zij nog al eens genoemd in het Nieuwe Testament. Opvallend is dat zij dan meestal eerst genoemd wordt. Zij gaf leiding aan de gemeente en gaf onderricht aan de ontwikkelde griek Apollos (Hand.18:2,26; Rom.16:3;1 Cor.16:19;2 Tim.4:19).

In het laatste hoofdstuk van de brief aan de Romeinen worden acht vrouwen met name genoemd. Fébe wordt als zuster dienaar van de gemeente Kenchreae genoemd. Het griekse woord voor "dienares" komt alleen in de mannelijke vorm voor "diakonos". Ook Paulus noemt zich "diakonos". Nu wordt deze uitdrukking ook in algemene zin gebruikt, maar wanneer bij het vermelden van een persoon deze toevoeging wordt gebruikt heeft dat een bijzondere betekenis. Ongetwijfeld had Fébe een leidende positie in de gemeente.

In dit verband is er nog een opmerking te maken over de vertaling. In Rom.16:7 worden de namen Andronicus en Junias genoemd. De vertaling zou toch wel moeten zijn Junia en dat is de naam van een vrouw. De vertaling van het NBG vermeldt over deze personen dat het mannen zijn die onder de apostelen in aanzien zijn. Zij hebben niet het aanzien van apostelen, zo zou men ook kunnen vertalen, maar het is waarschijnlijk beter te vertalen dat ze in aanzien zijn. Maar de vertaling "mannen" is onjuist, het woord komt in dit vers niet voor. Het is opvallend dat vertalingen vóór de Middeleeuwen wel de vrouwelijke naam hanteren. Chrysostomus, die in het jaar 407 overleed, schrijft over haar: "Hoe groot is de toewijding van deze vrouw, dat ze waardig geacht wordt, een apostel genoemd te worden".

Romeinen zestien maakt duidelijk dat vrouwen een belangrijke plaats innamen in de gemeente en in de bediening van het evangelie. Het geeft ook aan dat Paulus positief staat tegenover al de vrouwen die genoemd worden in dit bijbelgedeelte.

Zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament nemen vrouwen leidende posities in. Het is opvallend dat veel vrouwen betrokken zijn bij het

stichten van nieuwe gemeenten. In vele gevallen vergaderden de jonge gemeenten in de huizen van deze vrouwen. Zo kregen vrouwen een plaats in de gemeente, die zowel bij Joden als niet-Joden ongebruikelijk was. Als er al problemen ontstonden over de positie van de vrouw dan waren het geen bijbels-theologische bezwaren maar culturele begrenzingsen. We zien dat met de zeden en gewoonten van een bepaald land en van een bepaalde tijd wel rekening gehouden werd in het openbare gemeentelven. We komen daar nog op terug. Eerst willen we nog aandacht schenken aan de positie van de vrouw in de evangelieverkondiging en dan is het nodig na te gaan wat profeteren betekent in het Nieuwe Testament.

De positie van de vrouw in de Woordverkondiging

We kunnen misschien het beste uitgaan van 1 Cor. 14:3: "Wie profeteert, spreekt voor de mensen stichtend, vermanend en bemoedigend". Ik denk dat Paulus hier een inhoud geeft aan profetie waar velen aan voorbijgaan. Wanneer wij over profetie spreken dan verbinden we dat meestal met onze voorstelling van een profeet in Israël en dat ligt voor de hand. Sinds de uitstorting van de Heilige Geest op het Pinksterfeest in Jeruzalem (Hand.2) echter is de gave van de profetie bestemd voor alle gelovigen. In 1 Cor.14 worden we zelfs aangemoedigd te jagen naar de liefde (agape) en te streven naar het profeteren. Het is niet iets wat aan enkelen is voorbehouden. Wie profeteert spreekt in verstaanbare taal voor de mensen en de inhoud van deze prediking is opbouw, vermaning en troost.

Profeteren is spreken in de naam van God onder ingeving van de heilige Geest. Het is niet alleen toekomstverkondiging (Hand.11:27;13:1;15:32;21:9,10), maar werkt als getuigenis overtuigend in de gewetens van hen die luisteren (1 Cor.14:24,25). De voornaamste profetische taak schijnt echter te zijn het uitleggen van de Heilige Schrift, de bijbelse verkondiging, en is daarom vergelijkbaar met de apostolische bediening. Apostelen en profeten zijn fundamentele gaven aan de bijbelse gemeente (Ef.2:20;4:11).

Het hebreeuwse woord voor profeten betekent over het algemeen dat iemand iets uitroept of verkondigt; zij zijn tevens ook door God geroepen. We zullen dus onderscheid moeten maken tussen profeet en profeteren. Profeteren in een bijbelse gemeente houdt in dat mensen, mannen en vrouwen, het Woord van God doorgeven. Spontaan, als getuigenis en bij de uitleg van de Heilige Schrift, waardoor leiding door de heilige Geest wordt ontvangen om Gods wegen en bedoelingen te verstaan.

Uit Handelingen 2 en 1 Corinthiërs 11:4,5 begrijpen we dat zowel mannen als vrouwen profeteren. Maar ook in het Nieuwe Testament komt de bediening of gave van de profetie voor bij bepaalde mensen, die dan ook profeet genoemd worden. Niet iedereen is blijkbaar profeet, ook al kunnen alle leden van de gemeente profeteren. Maar ook dan is er geen onderscheid tussen mannen en vrouwen, er zijn profeten en profetessen, zowel in het Oude- als in het Nieuwe Testament (Luk.2:36;Hand.21:9,10). Als Paulus aan de heiligen en gelovigen schrijft in Christus Jezus (Ef.1:1) dan is zijn boodschap bestemd voor broeders en zusters in Christus Jezus en in Hem is er geen sprake van mannelijk en vrouwelijk (Gal.3:28), ook al worden ze

als "zonen van God" aangesproken (:26). Er is sprake van één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen (Ef.4:5,6). En aan hen allen geeft God ieder afzonderlijk genadegaven (:7). Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars. Ten aanzien van de genadegaven wordt geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen, ook niet in andere bijbelgedeelten waar over de gaven in de gemeente gesproken wordt (Rom. 12 en 1 Cor.12).

Wat is het probleem?

Hoe komt het nu dat er in de gemeenten problemen zijn als het gaat om de positie van vrouwen in de gemeente? Ik denk dat het belangrijk is naar de Heilige Schrift en naar elkaar te luisteren zonder elkaar te veroordelen of te beoordelen. We moeten hier niet begrippen hanteren als conservatief en progressief. Het is mijn ervaring in het algemeen dat conservatief genoemde medegelovigen zeer progressief kunnen zijn en dat gelovigen die er op staan progressief te zijn zich bijzonder conservatief kunnen opstellen. Ook het begrip "bijbelgetrouw" moet niet gebruikt worden voor één bepaalde visie bij dit vraagstuk. We moeten bij onze besprekingen in de gemeente er van uitgaan dat we samen willen luisteren naar wat de bijbel zegt over dit thema en rekening houden met de mogelijkheid dat we niet tot een eenstemmig oordeel komen. Bijbelgetrouwe gelovigen kunnen over de positie van de vrouw in de gemeente verschillend denken. Daar behoeven we niet zo verontrust over te zijn als we bedenken dat zelfs in de bijbel de positie van vrouwen

niet altijd dezelfde is. We beperken ons nu echter tot de vraag naar de positie van de vrouw in een bijbelse gemeente. En dan vragen we ons af, bij het lezen van de bijbel zoals we dat tot nu toe gedaan hebben, of er wel beperkingen zijn voor vrouwen in de gemeente. Er zijn echter bijbelgedeelten waardoor gelovige bijbellezers, mannen en vrouwen, menen dat niet alle taken in de gemeente voor zusters opengesteld mogen worden. Ook bij deze bijbellezers vinden we geen eenstemmigheid: in sommige kringen hebben vrouwen geen stemrecht en mogen zij niet in het openbaar bidden bijvoorbeeld. We willen nu die bijbelgedeelten nagaan, waardoor in bijbelse gemeenten zusters beperkingen worden opgelegd voor bepaalde taken in de gemeente, of, zoals het vaak wordt geformuleerd: waarom vrouwen niet in het ambt kunnen staan.

Hoe lezen we de bijbel?

We zullen eerst uit moeten gaan van wat er staat geschreven. We beginnen weer met 1 Cor.14. We hebben reeds opgemerkt dat de gaven van de Geest zowel voor vrouwen als mannen gegeven zijn. Er zijn veel voorbeelden gegeven van vrouwen die in de bediening van het Woord stonden, en voor de mensen stichtend, vermanend en bemoedigend gesproken hebben. We lezen in 1 Cor. 11:5 dat vrouwen in het openbaar bidden en profeteren. Maar in 14:34 staat Paulus er op dat vrouwen in de gemeente zwijgen en beroept zich zelfs op een gebod des Heren (:37). Nu is het voor een juist verstaan van de Heilige Schrift noodzakelijk een tekst te plaatsen in de context van de totale bijbelse boodschap. Het kan dus niet zo zijn dat de uitleg van een bijbelwoord tot een geheel andere gevolgtrekking

leidt dan wat de bijbel in het algemeen aangeeft. In dit geval echter behoeven we niet de gehele bijbelse boodschap te kennen; we kunnen de tekst plaatsen in de context van één bijbelboek, 1 Corinthiërs, en zelfs een klein gedeelte van dit bijbelgedeelte. Het kan niet zo zijn dat Paulus in hoofdstuk 14 verbiedt wat aan het begin van ditzelfde hoofdstuk en in hoofdstuk 11 niet alleen wordt toegestaan, maar zelfs wordt aanbevolen!

Dit zou reeds voldoende moeten zijn om deze tekst niet te hanteren bij bezwaren tegen bepaalde bedieningen van vrouwen of, zoals sommigen het blijven noemen, de "vrouw in het ambt". Het moet toch uitgesloten worden dat Paulus in één brief zichzelf zó tegenspreekt? Het gaat buiten het bestek van dit boekje om te veronderstellen wat Paulus bedoeld zou kunnen hebben. Het kan hier gaan om een meningsverschil tussen een echtgenote en haar man tijdens een gemeentevergadering; zo iets kun je beter thuis bespreken. Ik denk dat dit nog geldt voor onze gemeentevergaderingen! Maar het is niet meer dan een veronderstelling. Het is wel belangrijk nog op te merken dat het woord "zwijgen" veel meer "stil-zijn" betekent. De gelovigen in Corinthe zullen precies geweten hebben waar het over ging en misschien was het ook wel voor hen alleen bedoeld, zoals dat ook het geval is in 1 Cor.10:25 en bij de hoofdtol van de vrouw in hoofdstuk elf. Als Paulus daar spreekt over de hoofdbedekking van een vrouw, dan heeft hij het niet over modieuze hoedjes, zoals men het in sommige kerken toepast, maar over de sluier: een duidelijke aanwijzing voor de gemeente in die plaats en die tijd. De eer voor een vrouw lang haar te dragen (11:15) was wel van toepassing voor de gemeente toen in

Klein-Azië, maar kan onmogelijk van toepassing zijn voor de gemeenten in Afrika, waar zowel mannen als vrouwen van nature kort kroeshaar hebben.

Deze laatste overwegingen zijn niet onbelangrijk maar niet doorslaggevend voor ons verstaan van de bijbelse boodschap. Richtinggevend is de totale bijbelse boodschap als context en wat Paulus eerder heeft geschreven over de positie van de vrouw in de gemeente. Er is dan geen reden om op grond van deze tekst in 1 Cor.14:34 te menen dat vrouwen geen leidende of lerende taak in de gemeente mogen uitoefenen. In hoofdstuk 11 en het begin van hoofdstuk 14 gaat het over de positie van de vrouw in een bijbelse gemeente en dat wordt zeker ondersteund door de hoofdstukken 12 en 13! Het slot van hoofdstuk 14 tekent duidelijk een situatie in de gemeente van Corinthe en andere gemeenten: er wordt rekening gehouden met zeden en gewoonten in die tijd, zowel bij Joden als niet-Joden en met omstandigheden in die gemeenten. En dat is iets wat in elke gemeentesituatie ter harte genomen moet worden!

Er is nog een tekst, 1 Tim.2:11,12, waarop men zich zou kunnen beroepen. Ook hier wordt gesteld dat de vrouw zich rustig moet gedragen en haar wordt niet toegestaan onderricht te geven. Dit is de enige tekst in de bijbel waar gezegd wordt dat niet toegestaan wordt dat een vrouw onderricht geeft. We kunnen hier niet ingaan op de vraag hoe de bijbelse verhouding tussen man en vrouw gezien moet worden; dat zou een nieuw onderwerp betekenen en dan zou dit geschrift te uitgebreid worden.

Een andere vraag is of een zo belangrijk gegeven in de gemeente als de positie van de vrouw gezien mag worden in het licht van één tekst. Het is duidelijk

dat hier een regel wordt overgenomen uit de synagoge en gericht is op het gemeenteleven in die tijd en in die omstandigheden.

Ik kan me onmogelijk vinden in de uitleg dat vrouwen alleen het Woord mogen bedienen als er geen man beschikbaar is. Zo kunnen we niet met de Schrift omgaan. We willen luisteren naar wat de Schrift zegt en dan is het voor mij onmogelijk aan te nemen dat vrouwen het evangelie niet mogen verkondigen en geen deel kunnen nemen in de leiding van de gemeente. Het is moeilijk aan te geven waar de grenzen liggen tussen prediken, profeteren en onderrichten, en bij de gaven die God aan de gemeente (!) geeft wordt geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Dat Paulus niet toestaat onderricht te geven is niet bedoeld voor alle tijden en alle omstandigheden. Paulus kan toch niet iets voorschrijven wat in tegenspraak is met de rest van de bijbel? Dan zou er minder vrijheid zijn in het Nieuwe Testament dan in het Oude Testament! De positie van de vrouw in een bijbelse gemeente is tenminste gelijk aan de positie van vrouwen in de berichten van het Oude Testament.

Hoe te handelen in onze gemeenten?

De doopbediening in het Nieuwe Testament betekent tegelijkertijd ook toevoeging tot de gemeente. Het illustreert de eenheid van de gemeente als het lichaam van Christus waarin is "noch vrouw noch man". Dit is een duidelijk geestelijk privilege. De positie en de privileges van mannen en vrouwen zijn in de gemeente gelijk. Dat betekent echter geen uniformiteit. De gaven zijn verschillend, zowel bij mannen als bij vrouwen, maar zeker tussen mannen en vrouwen. Er zijn

dan ook gaven die een vrouwelijk of mannelijk karakter dragen. Het is echter volkomen willekeurig te menen dat de gaven van leiding en onderricht geven in de gemeente alleen voor mannen bestemd zouden zijn. Het is God, die alles in allen werkt door één en dezelfde Geest, die een ieder in het bijzonder toedeelt, gelijk Hij wil (1 Cor.12:6 en 11).

Ik heb enkele vrouwen gekend met bijzondere didactische gaven, die door God gebruikt zijn om in heel de wereld aan duizenden bijbels onderricht te geven en jonge mensen op te leiden voor de prediking van het evangelie. Catherine Booth, Ruth Paxson, Gertrud Wasserzug-Traeder en Corrie ten Boom mogen beschouwd worden als bijbelgetrouwe predikers van het evangelie. Als baptisten kunnen we moeilijk aannemen dat zij hun gaven buiten de gemeente gebruikten en dat binnen een plaatselijke gemeente dit niet mogelijk zou zijn. Zo'n gemeentevisie is nauwelijks bijbels te noemen. Gertrud Wasserzug heeft zich op deze manier moeten verdedigen tegen kritiek vanuit bijbelgetrouwe gemeenten. Het is echter moeilijk voor te stellen dat een bijbels voorschrift in het ene geval wel en in het andere niet zou gelden. God heeft zijn gaven aan de gemeente gegeven om dienstbaar te zijn in de wereld.

Het is ook een misvatting dat de aandacht voor de positie van de vrouw in de gemeente in deze tijd ontstaan is onder invloed van het feminisme of een feministische bevrijdingstheologie. Reeds in de vorige eeuw werd op de theologische school, gesticht door de opwekkingsprediker Ch.G. Finney, vrouwen toegelaten om opgeleid te worden voor de dienst in het evangelie. Catharine Booth verkondigde het evangelie, toen er nog geen sprake was van feminisme. Gertrud Wasserzug was alles behalve een feministe. Ruth Paxson werd door

Johannes de Heer uitgenodigd naar Nederland om te spreken tijdens Zoeklichtsamenkomsten. Gertrud Wasserzug werd door de toenmalige Vrije Baptistengemeente uitgenodigd in hun kerk om op hun kansel het evangelie te verkondigen en bijbellezingen te houden. De onder ons bekende Vrije Zendingsgemeenten kennen al jaren vrouwelijke ouderlingen. Het Leger des Heils kent zijn vrouwelijke officieren en Pinkstergemeenten hebben vrouwelijke voorgangers. Vrouwen nemen in het zendingswerk leidende posities in. Het is niet overdreven om te stellen dat in evangelische gemeenten en in opwekkingsbewegingen de vrouw eerder een leidende taak vervulde en voorging in de prediking dan in de traditionele kerken. Het is vooral door het later opkomende fundamentalisme dat vrouwen belemmerd werden bepaalde bedieningen in de gemeente te vervullen.

In de praktijk van een Baptistengemeente is reeds meer ruimte en mogelijkheden voor vrouwen dan men in sommige andere kerken en gemeenten bijbels verantwoord acht. Door een bijbelse doopbediening zijn vrouwen volwaardig lid van de gemeente en hebben zij recht van spreken en stemrecht in de gemeentevergadering. Ook tijdens de samenkomsten van de gemeente komt het voor dat vrouwen bidden of een getuigenis geven. Het bijzondere is nu dat in Baptistengemeenten alleen de gemeentevergadering beslissingsbevoegdheid heeft. Als we over beleidsorganen spreken dan is de gemeentevergadering het hoogste beleidsorgaan. Het zal niet zelden voorkomen dat vrouwen de meerderheid vormen en op deze manier direct verantwoordelijk zijn voor het beleid van de gemeente. Is het dan niet tegenstrijdig dat zij niet deel mogen nemen aan vergaderingen van de Raad van de gemeente?

We stellen de vraag niet om het probleem in de gemeenten toe te spitsen. Ook niet om te proberen iemand van inzicht te doen veranderen; of het zou moeten zijn dat we broeders en zusters, die op bijbelse gronden menen dat de vrouw niet voor mag gaan in de gemeente en geen deel uit mag maken van de Raad, dat deze broeders en zusters willen aanvaarden dat op bijbelse gronden het ook mogelijk is een andere visie te hebben. Broeders en zusters met verschillende inzichten kunnen of willen beiden bijbelgetrouw zijn.

Het is mogelijk dat een gemeente tijdens een gemeentevergadering moet besluiten of zusters wel of niet gekozen kunnen worden als ouderling of voorganger. Dat zal eerst dan mogelijk zijn nadat men goed naar elkaar geluisterd heeft zonder elkaar te veroordelen en nadat men met elkaar gebeden heeft over deze zaak. Bijbel en gebed zijn de voorwaarden voor een goede besluitvorming. Het is nodig daar ruim de tijd voor te nemen, haastige en afgedwongen besluiten leiden tot niets. Zij die geloven haasten niet. Dat kan voor zusters die gaven ontvangen hebben en roeping hebben moeilijk zijn. Laten we bedenken dat de gesprekken die we over dit onderwerp voeren voor hen ook bijzonder pijnlijk kunnen zijn.

Als het zover is dat er gestemd moet worden tijdens een gemeentevergadering, dan lijkt het mij (niet alleen in dit geval!) dat we ons niet tevreden moeten stellen met de helft plus één. Hoe de stemming ook uitvalt - de meerderheid heeft niet altijd gelijk. We zullen dan weer aandachtig en geduldig moeten luisteren naar hen die de bijbel anders verstaan. Het is helaas mogelijk dat iemand gewoon gelijk wil hebben, zonder de moeite genomen te hebben de bijbel te lezen over dit onderwerp en samen te bidden met de

gemeente en deel te hebben genomen aan de gesprekken over dit onderwerp. Dan is het een pastoraal probleem en moet de gemeente zich daardoor niet laten afhouden van besluitvorming, eventueel nadat met deze broeder(s) en zuster(s) gesproken is.

Er blijft de mogelijkheid dat men geen besluit kan nemen zonder een gedeelte van de gemeente in moeilijkheden te brengen. Dan moet men ernstig overwegen of het niet mogelijk is binnen de gemeente naar wegen te zoeken dat beide groepen kunnen handelen en samenkomen in overeenstemming met hun bijbelse en innerlijke overtuiging. In de gezamenlijke bijeenkomsten zullen we uit moeten gaan dat men de ander uitnemender acht, ook bij verschillend inzicht. We krijgen in Filippenzen 3:15 en 16 de raad: Laten wij dan allen, die volmaakt zijn, aldus gezind zijn. En indien gij op enig punt anders gezind zijt, God zal u ook dat openbaren; maar hetgeen wij bereikt hebben, in dat spoor dan ook verder.